

P

Naar een stemrecht voor alle minderjarigen

In een democratie zijn het de vertegenwoordigers van het volk die de politieke macht uitoefenen. De voorbije twee eeuwen kreeg deze vertegenwoordiging andere en nieuwe gezichten. Voorheen eerder gemarginaliseerde groepen in de samenleving, zoals vrouwen en etnische minderheden, zijn er geleidelijk aan in geslaagd om volwaardig deel uit te maken van het democratisch bestel. Door zelf stemrecht te verkrijgen en door vertegenwoordigers uit deze groepen politieke macht te laten verwerven. Deze inclusiebeweging in moderne democratieën heeft tot nu toe kinderen en jongeren eerder genegeerd. Minderjarigen genieten weinig wezenlijk democratische rechten om het beleid te beïnvloeden, wetten en decreten vorm te geven of hun vertegenwoordigers in parlementen te kiezen. Ze zijn nochtans met veel. Zo leven in Vlaanderen meer dan 1 miljoen minderjarigen en in heel België ruim 2 miljoen.

Voorstellen tot het uitbreiden van de stemplicht in ons land voor jongeren vanaf 16 jaar, zoals door sommigen nog recent verdedigd op diverse fora, zijn erop gericht aan dit democratisch tekort tegemoet te komen. Deze discussie leeft niet alleen in ons land. Recent hebben bijvoorbeeld Brazilië, Joegoslavië, Bosnië-Herzegovina en Nicaragua beslist om stemrecht te verlenen aan jongeren vanaf 16 jaar. Deze voorstellen en beslissingen sluiten aan bij een bredere maatschappelijke beweging die kinderen en jongeren als actieve burgers gaat zien. Kinderen worden geen burger, maar zijn burger vanaf het prille begin. En het is dan ook maar normaal dat hun ervaringen, inzichten en (toekomst)perspectieven een plek krijgen in maatschappelijke en politieke discussies. Deze beweging sluit op haar beurt aan bij een kernpeiler van het Internationale Kinderrechtenverdrag. In het Kinderrechtenverdrag is het stemrecht niet opgenomen, maar de zogenoemde 'participatierechten' kwamen bij de goedkeuring van het Verdrag wel op gelijke voet te staan met de rechten op bescherming en de rechten op passende voorzieningen.

De discussie rond de leeftijdsverlaging is interessant, maar ze blijft wel steken in een sterk klassieke opvatting van democratie. We gaan stemrecht verlenen aan diegenen van wie we denken dat ze even autonoom en onafhankelijk kunnen denken als wij, volwassenen. Het probleem met dit voorstel is dat het kinderen en jongeren probeert in te passen in een op volwassen normen gebaseerde politieke constructie. Minderjarigen krijgen pas een stem op het ogenblik dat het verschil met de volwassene tot een minimum is gereduceerd. Op die manier krijgt het verschil in de vertegenwoordiging geen of nauwelijks een plek. Een discussie over stemrecht aan minderjarigen kan met andere woorden niet alleen maar gaan om het toekennen van 'volwassen' privileges aan kinderen. De meer fundamentele vraag is hoe een democratie ook kinderen en jongeren en dus ook hun verschillende levenservaringen ten volle kan representeren.

Wat we vandaag nodig hebben is een politieke ruimte waarin kinderen de kans krijgen hun anders zijn en hun daaruit voortvloeiende gezichtspunten tot hun recht te laten komen. Vertegenwoordigd zijn in de politieke sfeer kan niet alleen afhankelijk zijn van hoe competent iemand voor zijn belangen kan opkomen of hoe krachtig iemand tegen de machtspositie van een ander kan ingaan. Vertegenwoordigd zijn in de politieke sfeer wordt finaal wel bepaald door de mate waarin de grote verschillen die tussen

mensen bestaan in de discussie kunnen binnen gebracht worden. Een samenleving kan in die zin pas als democratisch beschouwd worden in de mate dat de verschillen tussen haar leden een verschil uitmaken in de wijze waarop macht uitgeoefend wordt.

Stemrecht is het meest krachtige middel om de verkozenen van het volk rekening te laten houden met grote diversiteit tussen burgers. Het is daarom zinvol na te denken over het veralgemenen van het stemrecht naar alle kinderen en jongeren in ons land. Ook recente (wets)voorstellen in Nederland en Duitsland pleiten hier voor. Dat klinkt op het eerste gezicht misschien wat naïef, maar op een ogenblik dat we onze kop breken over de toekomst van onze samenleving, lijkt het aangewezen hierin ook toekomstige generaties een stem te geven. Het zou de steun aan dringende maatregelen op het vlak van kinderopvang, scholenbouw en de wachtlijsten in de jeugdzorg een noodzakelijke duw in de rug kunnen geven. Het kan er politici ook toe bewegen de impact van de huidige financiële crisis op kinderen en gezinnen sterker te erkennen en aan te pakken. Maar het kan er bovenal voor zorgen dat andere, nieuwe thema's als beleidsprioriteit verschijnen. Voldoende (en propere) toiletten op school bijvoorbeeld, zoals mijn Schotse collega na een bevraging bij kinderen en jongeren over onderwijs enkele maanden geleden aankaartte. Maar zie, nu spreek ik zelf alweer voor mijn beurt.

Bruno Vanobbergen
Kinderrechtencommissaris
12-03-2014